

Слюсаренко В.Є.

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ТРИСТОРОННЬОГО ПАРТНЕРСТВА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

У статті розглянуто відносини між державою, бізнесом та громадськістю у особі громадських об'єднань, спрямовані на економічний розвиток держави. Досліджено питання взаємодії секторів задля досягнення спільної мети та врахування інтересів різних верств населення при проведенні реформ у державі. Автором досліджено розвиток та становлення трипартизму в країнах світу, зокрема в Сінгапурі, Нідерландах, Російській Федерації, Данії та Великій Британії задля систематизації тенденційного досвіду та досягнутого результату. Автором досліджено та систематизовано інформацію про сфери суспільних відносин, в яких найбільше спостерігається співпраця державних органів влади, представників бізнесу та громадських організацій.

Ключові слова: розвиток трипартизму, становлення тристоронніх відносин, взаємовплив, взаємодія секторів, синергетичний ефект, ефективна співпраця, економічний розвиток, ефективне партнерство, досягнення цілей, ефективне суспільство, міжсекторне партнерство.

Постановка проблеми. Налагодження партнерських відносин між представниками основних секторів держави – комерційними, неприбутковими, недержавними, приватними, державними-муніципальними, вже стало новим стандартом для співпраці та розвитку суспільства в цілому. Партнерські відносини між громадськістю, бізнесом та владою стало новою спільною парадигмою 21 століття. І ця парадигма спрямована на вирішення комплексу суспільних потреб та інтересів, які самостійно не в змозі вирішити ні один сектор трипартизму. Дослідження світового досвіду тристоронніх відносин є надзвичайно актуальним з огляду на імплементацію, в Україні найкращих вироблених у світі стандартів, що сприяють розвитку ефективного суспільства.

Аналіз останніх досліджень з питань співпраці між державою, бізнесом та третім сектором відображено у працях М. Гарвіна, В.І. Гесця, Е.М. Лібанової, Б.Д. Гаврилишина, Н.Г. Діденко, Л.С. Вербовської, Д.М. Брінкерхофф, К.І. Козлова, Г.А. Трунової, А.А. Шуліка, П.І. Шилепницького, С.П. Перегудов, А.М. Михненко. Завдання статті полягає у проведенні дослідження розвитку тристоронніх відносин та його впливу на становлення економіки досліджуваних країн, здійсненні аналізу та систематизації інформації про співпрацю влади, бізнесу та «третього сектора», яка надає можливість вивести чинники, що вплинули на ефективність економіки в розвинутих країнах світу.

Розвинуті держави світу надають позитивний досвід трипартизму. Так, Дженіфер М. Брінкерхофф визначає партнерство як динамічні відносини між різними суб'єктами на основі взаємно узгодженої цілі, переслідуваної на основі загального розуміння найбільш раціонального поділу праці на основі відповідних порівняльних переваг кожного партнера. Партнерство включає взаємовплив з ретельним балансом між синергією та відповідною автономією, яка включає в себе взаємоповагу, рівноправну участь в процесі прийняття рішень, взаємну підзвітність та прозорість [1].

Створення тристороннього партнерства не є новелою. Однак раніше партнерство із залученням громадського сектора включало ієрархію і залежність, так як інші суб'єкти виступали виключно донорами. На даний час тристоронні відносини вийшли на новий рівень, який забезпечує більшу рівноправність секторів партнерства [2].

З метою ефективного залучення зацікавлених суб'єктів у формування і реалізацію соціально-економічної політики необхідним є вибудовування нової моделі розвитку суспільства, що забезпечує:

- ефективність механізмів захисту прав та свобод громадян;
- функціонування механізмів вертикальної та горизонтальної соціальної мобільності;
- застосування процедур та правил, що гарантують виявлення і врахування інтересів кожної соціальної групи при прийнятті рішень на всіх рівнях державної та муніципальної влади;
- рівноправний діалог громадських організацій, бізнесу та держави з ключових питань суспільного розвитку;

- високу довіру громадян до державних і суспільних інститутів;
- широкий громадський консенсус щодо основних питань розвитку [3].

В системі трипартизму, держава діє як арбітр, встановлюючи закони, норми і правила, а за допомогою апарату (коштів) примусу ці встановлення виконує. Бізнес-структури діють методами купівлі-продажу, здійснюють підтримку поширення підприємницьких ідей, ініціативу і досвід управління, проводять науково-дослідні і проектні роботи, задовольняють матеріальні потреби суспільства, здійснюють функції із забезпечення зайнятості населення. Що стосується третього сектора, то його економічне завдання зводиться до того, щоб поєднати інтереси всіх учасників процесу інноваційного розвитку за допомогою досягнення багатосторонніх домовленостей, що виходять за рамки державних встановлень і комерційних контрактів. Громадянське суспільство забезпечує умови і можливості подання перед державою цивільних економічних інтересів [4].

Як бачимо, ефективність трипартизму залежить від їх взаємовпливу та взаємопорозуміння, спільної роботи над досягненням поставленої мети. Така взаємодія є одним із елементів економічного розвитку держави.

Приклад такої високо розвинутої країни, як Сінгапур, є підтвердженням запропонованої сентенції. Отже, з середини 1960 року уряд Сінгапуру взяв курс на створення тристоронніх відносин для підтримки політики економічного зростання. Все це входило в загальний план з розвитку професійних кадрів держави. Тому що від співпраці виграють усі сторони, отримуючи доступ до останньої інформації про економічні показники діяльності країни. Володіння такою інформацією породжує консенсус і створює спільну мету. Більше того, «залучення приватного сектора в процес розвитку конкурентоспроможності країни забезпечило єдність цілей, необхідних для продовження прогресу державних змін». Цікавим в цій ситуації є те, що в трикутнику взаємин «робітники-профспілки-держава» бізнес представлений в елементі «держава». У Сінгапурі була розроблена така система взаємодії, коли відносини з бізнесом координувалися саме державою.

Налагодження взаємодії з бізнесом, формування іміджу, стабільного та надійного партнера та залучення необхідних для розвитку інвестицій, завжди були для Сінгапуру стратегічною метою, яка становила основу всієї державної політики. Для залучення іноземних прямих інвестицій Державна Рада з розвитку економіки була

перетворена в агентство, яке працює за принципом «єдиного вікна», щоб інвестору не доводилося спілкуватися з численними департаментами і міністерствами. Робота Ради організована за проектним принципом: за кожним потенційним інвестором закріплюється менеджер, який веде переговори і надає консультативне та фактичне сприяння в оформленні документів. Керівництво Ради розглядає і аналізує всі подані заявки, особисто веде переговори з інвестором, а також безпосередньо звертається в компанії, які можуть представляти інтерес для розвитку країни, і готують пропозиції про поправки в законодавство, якщо будь-які пункти перешкоджають залученню інвестицій. Поєднавши подібним чином державне стратегічне планування, ділове середовище і підготовку кадрів, Сінгапур фактично став розвивати економіку за кластерним принципом, що дало можливість країні за рахунок інвестора збільшити кількість робочих місць та підвищити кваліфікацію кадрів, при цьому держава залишила за собою контроль в екологічній складовій залучених інвестицій.

Тому ми можемо сьогодні спостерігати, як Сінгапур за останні 50 років «вирвався із країн третього світу» та став однією з найпрогресивніших країн [5].

Прикладами тристоронніх відносин в Сінгапурі зокрема є тристоронні комітети щодо регулювання питань зайнятості населення. Окрім того, тристороння співпраця реалізовувалася і в Тристоронньому комітеті з розширення пенсійного віку, 1997 рік; Тристоронньому комітеті з розробки настільного медичного посібника, 2000-2001 роки; Робочій групі палати Комітету Економічного огляду, 2002 рік; Тристоронній команді Огляду з Розділу 18А Закону про зайнятість по реструктуризації компанії, 2004 рік; Національній тристоронній Консультативній раді у справах сім'ї дружньої практики, 2004 рік; Тристоронній групі експертів із залучення громад до робочих місць, 2006 рік; Тристоронній групі з питань виконання Закону про зайнятість, 2007 рік; Тристоронній групі з регулювання економічного спаду, 2008/2009 роки; тристоронній команді Стратегічного розвитку (TRUST команда), 2009 рік та інші [6].

Нідерланди теж стали прикладом налагодження трипартизму. Формуючи у 2011 році Звіт про стан партнерських відносин із неприбутковими громадськими організаціями в Нідерландах, Ресурсний центр партнерства зазначив, що в цілому 90 неприбуткових громадських організацій повідомили про 317 міжсекторних партнерств. Ресурсний центр партнерства, аналізуючи форми

співпраці, дійшов висновку, що тристороннє партнерство являє собою частіше діалог, ніж інші види партнерства. Досліджуючи сферу партнерських відносин в Нідерландах, з'ясувалось, що тристороннє партнерство найбільше спостерігається у сфері прав людини (20%), екології – водне середовище та альтернативна енергія (20%). На Рис.1 зображено сфери реалізації трипартизму.

Дослідники стверджують, що така ситуація склалася через те, що багатосторонні ініціативи використовуються для створення стандартів партнерських стосунків, наприклад, для забезпечення прав працівників. Крім того, «громадські товари», такі, як вода та електроенергія, є настільки складними, що потребують залучення всіх суб'єктів тристороннього партнерства [2].

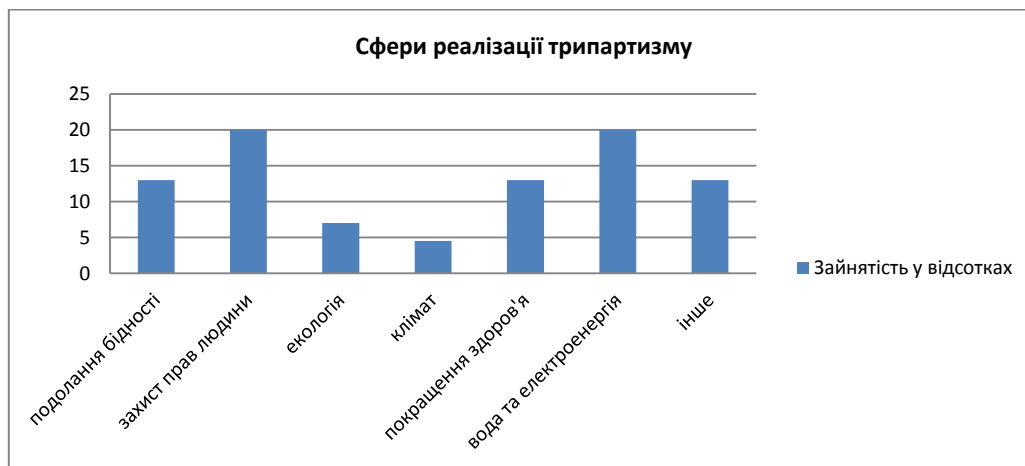

Рис. 1. Сфера реалізації трипартизму в Нідерландах

Цікавою є організація трипартизму в розвитку Російської Федерації. О.Б. Кузнєцова зазначає, що основними сферами, де присутній трипартизм, є: розвиток влади (стратегічне планування, бюджет, антикризові програми, кадрова політика й ін.); розвиток підприємств (продукція, персонал, інвестиції, стійкість й ін.); розвиток місцевих спільнот (інфраструктура, соціальна сфера, екологія і т.п.).

До прикладу, Стратегія розвитку Орловської області до 2015 року включала розділ «Розвиток і підняття ефективності взаємодії влади, бізнесу і соціальних організацій». Таке партнерство в Орловській області направлено на розвиток сфер, які є основними в реалізації взаємодії бізнесу, регіональної влади і громадських організацій. Такі сфери включали підприємництво, захист прав споживачів, трудову політику, удосконалення системи державного управління територіями, розвиток інфраструктури, соціальну сферу, екологію, транспорт, житлово-комунальне господарство, нерухомість, громадський порядок і безпеку, підтримку благодійних акцій й інших разових заходів, політику зайнятості та залучення в сферу освіти, формування громадянського суспільства і підтримка громадських ініціатив, підтримка політичних партій і рухів, етика взаємовідносин та інформаційна відкритість.

Справжню тристоронню угоду укладено між Урядом Суб'єкта РФ, регіональною Федерацією

Профспілок і регіональним Об'єднанням роботодавців щодо виконання Конституції Російської Федерації, Трудового Кодексу РФ, федеральних законів, закону суб'єкта Федерації «Про соціальне партнерство», інших нормативних актів Суб'єкта Федерації, у відповідності з Генеральною угодою між загальноросійськими об'єднаннями профспілок, загальноросійськими об'єднаннями роботодавців та Урядом РФ і угодою між органами виконавчої влади суб'єктів РФ, що включають Центральний Федеральний округ, Асоціацією територіальних об'єднань організацій профспілок Центрального Федерального округу, Координаційною Радою керівників об'єднань промисловців і підприємців в Центральному Федеральному окрузі [7].

Данія – країна, яка має високий рівень соціального забезпечення, включаючи медичні послуги, хорошу систему освіти, які були впроваджені під впливом великого публічного сектора. До 1990-х років врегулювання відносин на ринку праці відбувалося без особливого втручання уряду завдяки впровадженню колективних договорів та соціального партнерства робітників та роботодавців. Держава зі свого боку забезпечувала лише соціальне страхування на випадок безробіття, хвороби та досягнення пенсійного віку. Коли в 1993-1994 роках рівень безробіття в Данії дійшов до критичного, уряд запровадив загальнообов'язкову програму тристоронніх відносин з

метою гарантії прав працівників та запровадив мінімальні гарантії для роботодавців [8].

На даний час в Данії функціонує Рада зростання, до складу якої входять профспілки, асоціації робітників, представники Конфедерації датської промисловості, представники датських Робото-давців. Згадані вище соціальні партнери мають по одному представнику в регіональних радах, яких є шість. До місцевих Рад також входять політики та представники економічних університетів [9].

Ще одним прикладом тристоронніх відносин в Данії є укладення тристоронніх угод про інтеграцію біженців. 17 березня 2016 року датський уряд досяг згоди у переговорах із соціальними партнерами (асоціаціями роботодавців, Датською конфедерацією профспілок, притулками для біженців) щодо створення платформи для інтеграції біженців на ринку праці. Суть угоди полягала у створенні так званої інтеграційної базової під-готовки, спрямованої на прийняття приватним сектором на роботу біженців на рівні підмайстрів із мінімальним заробітком та можливістю про-ходження навчальних курсів з метою удосконалення знань. Уряд Данії запровадив заохочення для приватних компаній, які у випадку прийняття біженців на роботу, отримують бонус в розмірі 40000 датських крон (близько 5380 євро). Пра-цевлаштування біженців оминало центри зай-нятості, притулки для біженців напряму визначали їх здібності та направляли у муніципалітет, де потрібні відповідні працівники [10].

Велика Британія стала уособленням залучення третього сектора на волонтерських засадах для поліпшення надання адміністративних послуг. Роль громадського сектора у Великій Британії значно зросла і вдосконалилась на законодавчому рівні після приходу лейбористів до влади у 1997 році. Тоді неопублічні організації фактично стали «агентами уряду» в сфері надання державних послуг. Лейбористський уряд у 1997 році побачив третій сектор не просто як підрядника, а як потенційного партнера, який може допомогти йому досягти своїх цілей щодо соціальної згуртованості та поліпшення якості надання державних послуг.

У 1998 році Уряд праці прийняв стратегію, яка передбачала залучення всіх зацікавлених сторін в громадах з метою регенерації найбільш

бідних районів країни. Стратегія уряду щодо поновлення районів посилилася в січні 2001 року та передбачала запуск нових зобов'язань щодо житлових районів. Метою було зниження рівня злочинності, безробіття, а також поліпшення стандартів охорони здоров'я, освіти, житлового будівництва та навколишнього середовища у 88 найбільш знедолених районах країни.

На законодавчому рівні трипартизм у Великій Британії був закріплений у Законі «Про місцеве самоврядування» в 2000 році. Закон передбачав, що всі місцеві органи влади при визначенні стратегії розвитку спільноти мали залучати та консультиватися з усіма зацікавленими сторонами місцевої громади з метою поліпшення екологічного, економічного та соціального становища на місцевому рівні.

З метою впровадження принципу корпоративної соціальної відповідальності та залучення бізнес-структур уряд виступав спонсором ряду установ, надавав «податкові стимули»: окрім раніше наданих податкових пільг соціальним підприємствам, уряд також надавав пільгові корпоративні кредити, акціонерний капітал з метою фінансування соціальних та громадських підприємств.

Не залишились осторонь уваги і громадські організації. 125 мільйонів фунтів було виділено у вигляді інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи третього сектора. 80 мільйонів фунтів було виділено на нарощування потенціалу: підвищення рівня навичок та досвіду громадських організацій. Комісія з благодійності Британського уряду надавала допомогу і підтримку благодійному сектору у вирішенні управлінських питань та звітності [8].

Висновки. Як бачимо із проведеного дослідження, тристоронні відносини стрімко розвиваються та є тим чинником, який призводить до становлення ефективного суспільства, досягнення цілей розвитку держави у реалізації трансформаційних процесів, успішної модернізації економіки і соціальної сфери. Відносини, побудовані на принципах партнерства, припускають вибудовування ефективних механізмів взаємодії суспільства, бізнесу і держави, спрямованих на реалізацію зусиль усіх сторін, забезпечення врахування інтересів різних соціальних верств суспільства, бізнесу при виробленні та проведенні соціально-економічної політики державою.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Урядово-некомерційне партнерство: визначальна основа. Дженніфер М. Брінкерхофф – 22(1):19 – 30 с. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/227645017_Governmentnonprofit_partnership_A_defining_framework

2. Звіт про стан партнерських відносин із неприбутковими громадськими організаціями. – 2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.rsm.nl/fileadmin/Images_NEW/Faculty_Research/Partnership_Resource_Centre/Key_publications/the_state_of_partnerships_report_2011_-_ngos.pdf
3. Взаємодія держави, бізнесу і суспільства як суб'єктів інноваційного розвитку // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=212832&fld=134&dst=100147,0&rnd=0.6118699776209553#0>
4. Кортіаєв Т.Ю. Взаємодія держави, громадянського суспільства і бізнесу в сучасних економічних умовах // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.science-bsea.bgita.ru/2011/ekonom_2011_1/kortiaev_vz.htm
5. Взаємодія держави, бізнесу і суспільства з метою забезпечення економічного росту: на прикладі Республіки Сінгапур // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.webeconomy.ru/index.php?page=cat&nesid=2597&type=news>
6. Вивчення Міжнародним бюро праці основ трипартизму в Сінгапурі // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.tripartism.sg/assets/files/Archive/ILO%20Study%20Mission%20on%20Singapore%20Tripartism%20Framework%20-%20Prospects%20for%20Ratification%20of%20the%20Tripartite%20Consultation%20\(International%20Labour%20Standards\).pdf](https://www.tripartism.sg/assets/files/Archive/ILO%20Study%20Mission%20on%20Singapore%20Tripartism%20Framework%20-%20Prospects%20for%20Ratification%20of%20the%20Tripartite%20Consultation%20(International%20Labour%20Standards).pdf)
7. Кузнєцова О.Б. Комплексна модель взаємодії влади, бізнесу і громадських організацій в стратегії розвитку регіону // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://docplayer.ru/38918427-Kompleksnaya-model-vzaimodeystviya-vlasti-biznesa-i-obshchestvennyh-organizatsiy-v-strategii-razvitiya-regiona-kuznecova-o-b.html>
8. Заключний звіт: Тристороннє партнерство: порівняльний аналіз з точки зору міжнародної перспективи // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.cpu.gov.hk/doc/en/publications/Benchmarking%20study%20\(English\).pdf](http://www.cpu.gov.hk/doc/en/publications/Benchmarking%20study%20(English).pdf)
9. Данія: роль соціального діалогу в промисловій політиці // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/comparative-information/national-contributions/denmark/denmark-role-of-social-dialogue-in-industrial-policies>
10. Данія: тристороння угода про інтеграцію біженців // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/articles/working-conditions-industrial-relations/denmark-tripartite-agreement-on-integration-of-refugees>

REFERENCES

1. Uryadovo-nekomertsyine partnerstvo: vyznachal'na osnova. Dzhennifer M. Brinkerhoff [Electronic resource][Government–nonprofit partnership: a defining framework]. - Jennifer M. Brinkerhoff. – Public Administration and Development – 22(1):19 – 30p. // [Electronic resource]. – Access mode: https://www.researchgate.net/publication/227645017_Government-nonprofit_partnership_A_defining_framework
2. Zvit pro stan partners'kykh vidnosyn iz neprybutkovy my orhanizatsiyamy [Report on partnerships with nonprofit community organizations]. – 2011 // [Electronic resource]. – Access mode: https://www.rsm.nl/fileadmin/Images_NEW/Faculty_Research/Partnership_Resource_Centre/Key_publications/the_state_of_partnerships_report_2011_-_ngos.pdf
3. Vzayemodiya derzhavy, biznesu i suspil'stva yak sub'yektiv innovatsiy noho rozvytku [Interaction between government, business and society as subjects of innovation] // [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=212832&fld=134&dst=100147,0&rnd=0.6118699776209553#0>
4. Kortiaev T.Y. Vzayemodiya derzhavy, hromadyans'koho suspil'stva i biznesu v suchasnykh ekonomichnykh umovakh [Interaction between state, civil society and business in today's economy].[Electronic resource]. – Access mode: http://www.science-bsea.bgita.ru/2011/ekonom_2011_1/kortiaev_vz.htm
5. Vzayemodiya derzhavy, biznesu i suspil'stva z metoyu zabezpechennya ekonomichnoho rostu: na prykladi Respubliky Sinhapur [Interaction between government, business and society to ensure economic growth: the case of Singapore] // [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.webeconomy.ru/index.php?page=cat&nesid=2597&type=news>
6. Vyvchennya Mizhnarodnym byuro pratsi osnov trypartyzmu v Sinhapuri [Study of the International Labor Office foundations of tripartism in Singapore]. [Electronic resource]. – Access mode: [https://www.tripartism.sg/assets/files/Archive/ILO%20Study%20Mission%20on%20Singapore%20Tripartism%20Framework%20-%20Prospects%20for%20Ratification%20of%20the%20Tripartite%20Consultation%20\(International%20Labour%20Standards\).pdf](https://www.tripartism.sg/assets/files/Archive/ILO%20Study%20Mission%20on%20Singapore%20Tripartism%20Framework%20-%20Prospects%20for%20Ratification%20of%20the%20Tripartite%20Consultation%20(International%20Labour%20Standards).pdf)
7. Kuznetsova O.B. Kompleksna model' vzayemodiyi vlady, biznesu i hromads'kykh orhanizatsiy v statehiyi rozvytku rehionu [A comprehensive model of cooperation between government, business and NGOs in regional development strategize]. [Electronic resource]. - Access mode: <http://docplayer.ru/38918427-Kompleksnaya-model-vzaimodeystviya-vlasti-biznesa-i-obshchestvennyh-organizatsiy-v-strategii-razvitiya-regiona-kuznecova-o-b.html>
8. Zaklyuchnyy zvit: Trystoronnye partnerstvo: porivnyal'nyy analiz z tochky zoru mizhnarodnoyi perspektyvy [Final Report: Tripartite Partnership: comparative analysis with an international perspective] // [Electronic resource]. – Access mode: [http://www.cpu.gov.hk/doc/en/publications/Benchmarking%20study%20\(English\).pdf](http://www.cpu.gov.hk/doc/en/publications/Benchmarking%20study%20(English).pdf)
9. Daniya: rol' sotsial'noho dialohu v promysloviy politytsi [Denmark: the role of social dialogue in industrial policy] // [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/comparative-information/national-contributions/denmark/denmark-role-of-social-dialogue-in-industrial-policies>
10. Daniya: trystoronnya uhoda pro intehratsiyu bizhentsiv [Denmark: tripartite agreement on the integration of refugees] // [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/articles/working-conditions-industrial-relations/denmark-tripartite-agreement-on-integration-of-refugees>

Одержано 12.03.2017 р.